

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ ΠΑΡΟΝΤΙ ΤΟΜΩ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΩΝ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΩΝ

Κων. Γ. Μπόνη, Δρος Θ. και Φ., 'Ομοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Αἱ Ἑλληνικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Κοινότητες τῆς Μεσημβρινῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας κατὰ τὴν δευτέραν περίοδον τῆς Εἰκονομαχίας (787-843), ἐπὶ τῆ βασιλείᾳ τῶν Βυζαντινῶν Πηγῶν, σσ. 7-33.

1. Τὸ ἔτος 800, καθ' ὃ δὲ Κρόνος ὁ μέγας (742-814) ἐστέφθη βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Πάπα Λέοντος Γ' (795-816), δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ὁ ρόσημον τῶν περαιτέρω σχέσεων Βυζαντιακῆς καὶ Ῥωμαϊκῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς ὀρόσημον τῆς περαιτέρω ἱστορικῆς ζωῆς τοῦ Ἑλληνορθόδοξου στοιχείου τῆς Καλαβρίας καὶ Σικελίας.

2. Ἐξώθεν καὶ ἐσώθεν ἔχθροι ἔσειον τὰ θεμέλια τοῦ Βυζαντιακοῦ Κράτους. Τὰς ἀδυναμίας τοῦ Βυζαντίου ἐξεμεταλλεύθησαν συνετάτα οἱ Ῥωμαῖοι Ποντίφῆκες.

3. Εἰκονομάχοι καὶ Εἰκονόφιλοι αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου ἐξηνάγκασαν πλῆθῃ Ἑλλήνων νὰ καταφύγουν εἰς τὰς μακρινὰς περιοχὰς τοῦ Κράτους, ἤτοι τὴν Σικελίαν καὶ Καλαβρίαν.

4. Οἱ Ἀνατολικοὶ ἀπώλεσαν δὴ οὐ εὐκαιρίας νὰ συσφιγξουν τὰς σχέσεις τῶν μετὰ τῆς Δύσεως. Ἡ πρώτη ἤτὸ ἡ ματαίωσις τοῦ γάμου τοῦ υἱοῦ τῆς Βασίλισσῆς Εἰρήνης (780-90 καὶ 790-802) Κωνσταντοῦ ΣΤ' μετὰ τῆς πρεσβυτέρας θυγατρὸς τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου Ροτρουόδη (Ἐρυθρῶ). Καὶ ἡ δευτέρα, ἡ ἀπόκρουσις συνάψεως γάμου τῆς Εἰρήνης μετὰ τοῦ Κρόνου περὶ τὸ 802.

5. Ὅτι καὶ εἰς τὴν μίαν καὶ εἰς τὴν ἑτέραν περιπτῶσιν ὁ ρόλος τῆς ἱστορίας καὶ τῆς σχέσεως Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως θὰ εἶχε λάβει ἀσφαλῶς διαφορετικὴν κατεύθυνσιν, καὶ ὡς πιστεύομεν, ἐπ' ἀγαθῶ ἀμφοτέρων, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν.

6. Κατὰ τὴν περίοδον, περὶ ἧς γίνεται λόγος, τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς Νοτίου Ἰταλίας, λόγω τῶν ἐσωτερικῶν διενέξεων τοῦ Βυζαντιακοῦ Κράτους, ἠδύνηθη, ὡς εἶπομεν.

7. Κατὰ τὴν ἰδίαν περίοδον, ἐνῶ ἡ ἐκ τοῦ Βυζαντίου ἐξάρτησις τῶν περιοχῶν τῆς Νοτίου Ἰταλίας ἡμέρα τῆ ἡμέρα καθίστατο χλιαρῶτερα καὶ ἀσθενεστέρα, τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς περιοχῆς ταύτης ἐμφανίζεται ἐν ἀκμαιοτήτι διὰ τῆς ἰδρύσεως Σχολῶν, Ναῶν καὶ Μοναστηρίων.

8. Οἱ πλεῖστοι Βυζαντινοὶ Διοικηταὶ τῆς Σικελίας καὶ Καλαβρίας ἦσαν εἰκονόφιλοι, ὡς συμπεραίνω ἐκ τῶν ὀνομάτων (Θεόκτιστος, Εὐφῆμιος, Εὐθύμιος, Φωτεινός, Σέργιος, Ἐλπίδιος κ.ἄ.), ἅτινα πάντα ἀπαντῶσιν εἰς μεγάλους οἴκους εἰκονοφίλων.

9. Τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον τῆς Νοτίου Ἰταλίας καὶ Σικελίας, παρὰ τὰ δεινοπαθήματά του, τὰς μετοικήσεις, τοὺς διωγμούς, τὰς ἐρημώσεις, δὲν ἔπαυσε καλλιεργοῦν τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας.

10. Ἀλλὰ τὸ μέγα πρόβλημα εἶναι: Ποίαν ὁδὸν ἠκολούθησε τοῦτο, ὥστε ν' ἀπολέσῃ τὴν τόσο φανατικὴν του προσήλωσιν εἰς τὴν πάτριον Ἑλληνορθόδοξον πίστιν του;

11. Ἐκ τῶν δεκάδων ἢ καὶ ἑκατοντάδων χιλιάδων εἰκονοφίλων κατὰ τὰ πλεῖστον, καὶ ἄρα φανατικῶν ὀρθόδοξων Ἑλλήνων τῆς Σικελίας καὶ Καλαβρίας, πῶς συνέβη, ὥστε ἀπαξάπαντες ν' ἀπολέσουν τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς πίστεώς των;

12. Εἶναι ὀρθὸν νὰ θεωρήσωμεν τοὺς σήμερον ἰδιορθότους λεγομένους, ὡς πρὸς

τὴν Λατρείαν, κατοίκους τῆς Νοτίου Ἰταλίας, ὡς ἀπογόνους τῶν Ἑλληνορθόδοξων τῆς περιοχῆς καὶ τῆς χρονικῆς περιόδου, περὶ ἧς ὁμιλοῦμεν;

13. Πῶς συμβαίνει, ὥστε ἡ μὲν Ἑλληνικὴ γλῶσσα νὰ διατηρηθῆ παρεφθαρμένη ἄχρι σήμερον εἰς τὴν Καλαβρίαν καὶ τὴν Σικελίαν, ἡ δὲ ὀρθόδοξος ὁμολογία ν' ἀπολεσθῆ καὶ ἐξαφανισθῆ; Καὶ διατί δὲν συνέβη τὸ ἴδιον μὲ τοὺς Καθολικοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου, οἵτινες διατηροῦν μέχρι σήμερον τὴν Καθολικὴν πίστιν των;

14. Οἱ τυχὸν ὑπάρχοντες ἰδιόρρυθμοὶ τῆς Νοτίου Ἰταλίας, καὶ ἂν δεχθῶμεν τούτους ἀπογόνους τῶν Ἑλλήνων τῆς περιοχῆς αὐτῆς, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ χαρακτηρισθοῦν καὶ θεωρηθοῦν οὗτοι ὡς Οὐνίται.

Σάββα Ἀγουρίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἰωβηλαία (Εἰσαγωγικά — Ἀπόδοσις τοῦ κειμένου), σσ. 34-118.

Συνέχεια καὶ τέλος τῆς μελέτης, τῆς ὁποίας τὸ α' μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν Θεολογία, ΜΓ' (1972), 550-583. Ὁλοκληροῦται ἡ δημοσίευσίς τῆς ὑπὸ τοῦ σ. ἀποδόσεως τοῦ κειμένου.

Ἀνδρέου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ὅψεις τινὲς τῆς περὶ κακοῦ θεώσεως τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἱερῶν εἰκόνων διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, σσ. 119-135.

Συνέχεια καὶ τέλος τῆς μελέτης, τῆς ὁποίας τὸ α' μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν Θεολογία, ΜΓ' (1972), 57-90, 530-549. Περιλαμβάνει τὸ γ' κεφ. ὑπὸ τὸν τίτλον: «Συνοπτικὴ ἐκθεσις τῆς περὶ εἰκόνων διδασκαλίας τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ», τὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται ὡς ἑξῆς: 1. Ἐννοία τῆς εἰκόνος, 2. Εἶδη εἰκόνων, 3. Τί τὸ εἰκονιζόμενον καὶ τί τὸ μὴ εἰκονιζόμενον, 4. Τί εἶναι προσκύνῃσις καὶ πόσοι οἱ τρόποι αὐτῆς, 5. Ὅποσα καὶ ποῖα τὰ προσκυνούμενα, 6. Προσκύνῃσις τιμητικὴ καὶ προσκύνῃσις λατρευτικὴ, 7. Σχετικὴ ἢ προσκύνῃσις τῶν ἱερῶν εἰκόνων, 8. Ἡ τιμὴ τῶν εἰκόνων ἀρρήκτως σύμφασμένη μετὰ τῆς τιμῆς τῶν ἁγίων, 9. Ἡ τιμητικὴ προσκύνῃσις τῶν ἁγίων δὲν ἀπαγορεύεται ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ, 10. Τὸ ἀπεριγράφτον τῆς θείας φύσεως ὡς αἴτιον τῆς ἀπαγορευτικῆς διατάξεως τῆς Π. Διαθήκης, 11. Ἡ ἐν Χριστῷ θέσις τῆς φύσεως καὶ τῶν ἁγίων, λόγος ἀποχρῶν τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἀπεικονίσεως αὐτῶν, 12. Ἡ κατασκευὴ καὶ χρῆσις τῶν εἰκόνων ἀνάγκη τῆς ὀλικῆς καὶ αἰσθητικῆς φύσεως τῶν ἀνθρώπων, 13. Ἡ ἀναγωγικὴ σημασία τῆς εἰκόνος, 14. Παιδαγωγικὴ διδακτικὴ καὶ ὑπομνηστικὴ σημασία τῆς εἰκόνος, 15. Ἰσχύς καὶ δύναμις τῆς εἰκόνος, καὶ 16. Αἱ ἱερὰ εἰκόνες ἀρχαία τῆς Ἐκκλησίας παράδοσις. Προστίθενται δὲ καὶ ἐπιλεγόμενα ἐξ ἑπτὰ παρατηρήσεων.

Μέγα Φαράντου, Ἡ θέσις καὶ ἡ σημασία τῆς Θεοτόκου εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ζωὴν, σσ. 136-156.

Μελέτη περὶ τῆς σημασίας τῆς Θεοτόκου ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως, θεωρουμένης πάντοτε «ἐν σχέσει καὶ ἀναφορᾷ πρὸς τὸ πρόσωπον καὶ τὸ ἀπολυτρωτικὸν ἔργον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἐν ἀρχῇ δίδεται καὶ ἐκλογή ἐκ τῆς πλουσίας περὶ τὴν Μαριολογίαν ἐλληνικῆς καὶ ξένης βιβλιογραφίας.

Ἡλία Δ. Μουτσούλα, δ. Θ., Τὸ «Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν» ἔργον Ἐπιφανίου τοῦ Σαλαμίτιου, σσ. 157-210.

Συνέχεια καὶ τέλος τῆς μελέτης τοῦ σ., τῆς ὁποίας τὸ πρῶτον μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν

Θεολογία ΜΑ' (1970), 618-637, ΜΒ' (1971), 473-505. Ἐνταῦθα δίδεται ἡ κριτικὴ ἐκδοσις τοῦ κειμένου, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς χειρογράφου παραδόσεως καὶ τῶν προγενεστέρων ἐκδόσεων. Προστίθενται Ἐπίμετρον περὶ τῆς συμβολῆς τῆς μελέτης τοῦ Erich Schilbach, *Byzantinische Metrolögie*, München 1970, καὶ Πίναξ χωρίων τῆς ἀγίας Γραφῆς, τὰ ὅποια ἀναφέρονται εἰς τὸ κείμενον. Δημοσιεύονται δὲ καὶ ὀκτὼ φωτογραφίαι μετὰ FF ἐκ τῆς χειρογράφου παραδόσεως.

Ἄρχιμ. Εὐσεβίου Βίττη, *Πτυχὰ ἐκ τῆς ἰωαννείου ἀνθρωπολογίας*, σσ. 240-262, 606-636.

Δημοσιεύεται τὸ πρῶτον μέρος ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ ἄνθρωπος καθ' ἑαυτόν», εἰς δύο κεφάλαια: α. Ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ συστάσει τοῦ θεωρούμενος, β. Ὁ ἄνθρωπος ὡς πρόσωπον. Τὸ κεφ. α' περιλαμβάνει τὰς παραγράφους: 1. Ὁ ἄνθρωπος ὡς «σάρξ», 2. Ἡ σωματότης τῆς σαρκός, 3. Ἡ ψυχότης τῆς σαρκός, 4. Ἡ πνευματικότης τῆς σαρκός, 5. Ψυχὴ-πνεῦμα. Συμπεραίνεται δὲ ὅτι «σάκις ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐσωτερικὴν περιοχὴν... ὀνομάζει ταύτην ψυχὴν... Ὁσάκις δὲ θέλει νὰ ὀμιλήσῃ περὶ τῶν πνευματικῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἀνθρώπου... τότε χρησιμοποιοεὶ τὸν ὄρον «πνεῦμα». Τὸ κεφ. β' περιλαμβάνει τὰς παραγράφους: α. Ὁ προσωπικὸς Θεὸς καὶ β. Ὁ ἐν τρισὶ προσώποις Θεός. Συμπεραίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην «τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι πρόσωπον ἐν ὕλῃ καὶ θεία πληρότητι τοῦ ὄρου... Ὁ Θεὸς εἶναι Θεὸς προσωπικὸς καὶ δὴ Θεὸς ἐν τρισὶ προσώποις».

Jean Coman, *Esprit critique dans la Littérature Patristique*, σσ. 263-277.

Εἰς τὰ ἔργα τῶν Πατέρων παρατηρεῖται γνήσιον κριτικὸν πνεῦμα διαμορφωθὲν ἀπὸ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ λόγου καὶ τῆς πίστεως συγχρόνως, τὸ ὅποῖον δὲν ἡγνῶει καὶ ἡ ἀρχαιότητα, ἀλλὰ παρὰ τοῖς χριστιανοῖς συνεδέθη μετὰ τὸ δόγμα. Ἡ μεμετρημένη κριτικὴ τῶν Πατέρων πηγάζει ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Λόγου, τοῦ Σωτῆρος, καὶ τὸ πεδίου τῆς ἐκτείνεται ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν, θρησκευτικῶν καὶ πνευματικῶν πραγματικότητων τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντός των.

Ὡς συνεχῆς δημιουργικὴ ἀνταλλαγὴ ἰδεῶν καὶ ἀπόψεων μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἡ Πατερικὴ κριτικὴ συνέβαλε τὰ μέγιστα εἰς τὴν προσέγγισιν καὶ τὴν ἐνόησιν τῶν δύο τούτων τμημάτων τοῦ κόσμου. Τὴν ὑπηρεσίαν αὐτὴν ἐξακολουθοῦν νὰ προσφέρουν οἱ Πατέρες καὶ σήμερον.

Ἰωάννου Χρ. Κωνσταντινίδου, δ. ©., *Προκόπιος Α' Γεωργιάδης, Μητροπολίτης Ἀθηνῶν (1874-1889)*, σσ. 278-287.

Σύντομος μονογραφία περὶ τοῦ ἀνδρός, περιλαμβάνουσα: ἐκλογὴν Ἀντωνίου Χαριάτου ὡς Μητροπολίτου Ἀθηνῶν καὶ τὴν ἀκύρωσιν ταύτης, ἐκλογὴν τοῦ Προκοπίου Α', βιογραφίαν τοῦ ἀνδρός, τὴν ἐν Ἀθήναις ἀρχιερατείαν Προκοπίου Α', τὸν θάνατον τοῦ Προκοπίου Α', καὶ τοὺς ἐπὶ Προκοπίου ἐκλεγέντας ἀρχιερεῖς. Τὴν μελέτην πλαισιοῖ ὀλοσέλιδος εἰκῶν τοῦ βιογράφουμένου (σ. 282).

Michael Macrakis, *Kant's Theory of the Beautiful in relation to the Morally Good*, σσ. 288-311.

Τὸ βασικὸν πρόβλημα εἰς τὴν «Κριτικὴν τῆς Κριτικῆς Δυνάμεως» εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς σκοπιμότητος, τὴν ὅποιαν διακρίνει ὁ Κᾶντ εἰς ὑποκειμενικὴν (τὴν παράστασιν ἐνός

ἀντικειμένου χωρίς σκοπὸν) καὶ ἀντικειμενικὴν (τὴν ἀναφορὰν τοῦ ἀντικειμένου πρὸς ἕνα ὄρισμένον σκοπὸν). Τὸ ὄραϊον, κατ' αὐτόν, εἶναι χωρίς ὄρισμένον σκοπὸν. Καὶ ὡς τοιοῦτον εἶναι ἐντελῶς ἀνεξάρτητον ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ ἀγαθοῦ, διότι τὸ τελευταῖον προϋποθέτει μίαν ἀντικειμενικὴν σκοπιμότητα. Ὁ Κάντ ἐπομένως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ πρῶτος φιλόσοφος, ὁ ὁποῖος καθιέρωσε τὴν αὐτονομίαν τῆς αἰσθητικῆς περιοχῆς. Παρὰ ταῦτα ὅμως δὲν ἀποκλείει τὴν ἠθικὴν σημασίαν τῆς τέχνης, καθ' ὅτι περαιτέρω διακρίνει τὸ ὄραϊον εἰς ἀνεξάρτητον καὶ ἐξερτημένον, ἐξαρτῶν τοῦτο ἀπὸ τὸ ἀγαθόν. Τοιοῦτοτρόπως, συνδυάζων τὰς δύο αὐτὰς ἀξίας, καταλήγει εἰς τὸ γενικὸν συμπέρασμα: «Τὸ ὄραϊον εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ ἀγαθοῦ».

Βασιλείου Ν. Γιαννοπούλου, *Ἡ περὶ ἀγγέλων διδασκαλία τοῦ Πατριάρχου καὶ Ὁμολογητοῦ Νικηφόρου Α'* († 829), σσ. 312-338.

Μετὰ σύντομον εἰσαγωγὴν περὶ τῆς θέσεως τοῦ Πατριάρχου καὶ Ὁμολογητοῦ ἐν τῇ εἰκονομαχίᾳ ἡ μελέτη διαρθροῦται ὡς ἑξῆς, 1. Ἡ φύσις τῶν ἀγγέλων, 2. Ἡ εἰς τάξεις διαίρεσις τῶν ἀγγέλων, 3. Ἡ γνῶσις τῶν ἀγγέλων, 4. Τὸ ἔργον τῶν ἀγγέλων, 5. Ἀπεικόνισις τῶν ἀγγέλων καὶ 6. Εἰκόνες τῶν ἀγγέλων, ἀξία καὶ τιμητικὴ προσκύνησις αὐτῶν.

Δημητρίου Γόνη, *Ἀνεπιτυχεῖς προσπάθειαι συμβιβασμοῦ Βουλγαριστῶν καὶ Πατριαρχικῶν ἐν Βοδενᾷ* (Ἐδεσσα), σσ. 339-350.

Ἐξιστορεῖται ἡ κατὰ τὰ ἔτη 1870-1871 διένεξις μεταξὺ τοῦ Μητροπολίτου Βοδενῶν Ἀγαθαγγέλου καὶ τῶν βουλγαριστῶν τῆς Μητροπόλεώς του, ὡς διαφορὰ μεταξὺ ἐκπροσώπου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ βάσει ὑλικῶ ἐξ ἀνεκδότου κώδικος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Παραμυθίας.

Ὁδυσσέως Λαμψίδου, *Μικρὰ συμβολὴ εἰς τὰς παραστάσεις ἀρχαίων φιλοσόφων εἰς Ἐκκλησίας*, σσ. 351-354.

Σύντομος σχολιασμὸς εἰς τὴν διερεύνησιν τῆς παραστάσεως τῶν δώδεκα Ἑλλήνων φιλοσόφων εἰς τὴν τράπεζαν τῆς Ἱ. Μονῆς τῆς Μεγίστης Λαύρας ἐν Ἀγίῳ Ὄρει.

Νικολάου Θ. Μπουγάτσου, *Βιβλιογραφία Ἑλληνικοῦ Ὁρθοπευτικοῦ Τύπου* (1826-1966), σσ. 355-385, 719-726.

Συνέχεια καὶ τέλος τῆς βιβλιογραφίας, τῆς ὁποίας τὰ πρῶτα μέρη ἐδημοσιεύθησαν ἐν Θεολογίᾳ ΛΘ' (1968), 246-276, 440-464, 672-680, Μ' (1969), 547-553, ΜΑ' (1970), 337-342, 488-498, 705-713, ΜΒ' (1971), 607-617, ΜΓ' (1972), 402-419, 807-809. Δημοσιεύονται τὰ λήμματα ὑπ' ἀριθμοὺς 534-621 τῆς κυρίως βιβλιογραφίας, καὶ προστίθενται: Συμπλήρωμα I (Νέα λήμματα: 622-647), Συμπλήρωμα II (Πιθανά: 648-663), Συμπλήρωμα III (Ὁρθοπευτικοφανῆ: 664-667), Συμπλήρωμα IV (Προσθήκη εἰς τὰ καταχωρηθέντα λήμματα: 17α, 38α, 47α, 58α, 66α, 68α, 71α, 87α, 88α, 97α, 110α, 110α, 133α, 160α, 164α, 168α, 177α, 180α, 184α, 220α, 257α, 261α, 266α, 278α, 292α, 294α, 332α, 334α, 335α, 343α, 384α, 404α, 433α, 494α, 497α καὶ 532α), καὶ συμπλήρωμα V (Διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις εἰς τὰ λήμματα: 8α, 17α, 19α, 44α, 45α, 50α, 71α, 79α, 80α, 87β, 94α, 101α, 105α, 110β, 111α, 112α, 125α, 134α, 155α, 156α, 161α, 162α, 164β, 165α, 177α, 199α, 209α, 220α, 225α, 238α, 247α, 251α, 257α, 258α, 274α, 280α, 283α, 292α, 298α, 328α, 361α, 367α, 382α, 396α, 403α, 406α, 415α, 417α, 435α, 449α, 475α, 480α, 486α, 488α, 495α, 508α, 523α, 539α, 543α, 554α, 564α, 580α, 581α, 584α, 592α, 651α, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675).

Θεοδώρου Δ. Μοσχονᾶ, *Ἐφημερίδες αἰώνιοι τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας ἕως τοῦ 1872*, σσ. 386-388.

Σύντομα ἱστορικά σημειώματα περὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας ἀναφερόμενα εἰς γεγονότα τῶν ἐτῶν 72, 172, 272, 372, 472, 572, 672, 772, 872, 972, 1072, 1172, 1272, 1372, 1472, 1572, 1672, 1772, καὶ 1872 μ. Χριστόν.

Βασιλείου Γ. Τσάκωνα, Ἐφημερίδου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, *Αἱ ὧδαι Σολωμῶντος (Εἰσαγωγή — Κείμενον — Ἑρμηνεία)*, σσ. 389-416, 583-605.

Προτάσσεται Εἰσαγωγή εἰς τὴν ὁποίαν μελετῶνται τὰ θέματα: 1. Ἡ ἀνεύρεσις τῶν ὧδων καὶ αἱ διαφοροὶ αὐτῶν ἐκδόσεις, 2. Ἡ γλῶσσα τῶν ὧδων, 3. Τίς ὁ συγγραφεὺς τῶν ὧδων, 4. Τὸ πρόβλημα τῶν προσθηκῶν καὶ τὸ ἐνιαῖον τῆς συγγραφῆς τῶν ὧδων, 5. Ἡ περὶ τῶν ὧδων μαρτυρία τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, 6. Ἡ ἰδεολογικὴ συγγένεια τῶν ὧδων πρὸς τὰ θρησκευτικὰ βεῦματα τῆς ἐποχῆς, 7. Ἡ διδασκαλία τῶν ὧδων καὶ 8. Αἱ ὧδαι καὶ ἡ Βιβλικὴ παράδοσις. Ἀκολουθῶς δίδεται ἡ μετάφρασις τῶν ὑπ' ἀριθμούς 1-7 ὧδων καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐκτίθεται ἡ ἑρμηνεία τῶν ὧδων, ἡ ὁποία ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ περιεχομένου αὐτῶν, τὴν ἐκθεσιν τῆς διδασκαλίας των καὶ τὸν καθορισμὸν τοῦ πλαισίου τῆς βιβλικῆς διδασκαλίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου... ὁ συγγραφεὺς... κινεῖται». Ἡ δημοσίευσις τῆς μελέτης συνεχίζεται.

Κων. Γ. Μπόνη, Δρος Θ. καὶ Φ., Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, *Ἐκκλησίας πεντηκονταετηρίδος τῶν περιοδικῶν «Ἐκκλησία» καὶ «Θεολογία»*, σσ. 447-512.

Ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῇ 1ῃ Ἰουνίου 1973 τῆς πρώτης πεντηκονταετηρίδος τῶν περιοδικῶν «Ἐκκλησία» καὶ «Θεολογία» μνημονεύονται οἱ ἰδρυταὶ αὐτῶν, ὁ πρῶτος διευθυντής, ἀναφέρεται ἡ πρώτη Συνοδικὴ Ἐποπτεύουσα Ἐπιτροπὴ, δημοσιεύονται ἡ σχετικὴ ἀγγελτήριος τῆς ἐκδόσεως ἐγκύκλιος τῆς Ἱ. Συνόδου καθὼς καὶ τὰ πρὸς τοὺς ἀναγνώστας σημειώματα τοῦ πρώτου τεύχους αὐτῶν καὶ σημειοῦται ἡ θέσις τῶν περιοδικῶν ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐκκλησιαστικῇ ζωῇ καὶ τῇ ἑλληνικῇ θεολογικῇ ἐπιστήμῃ. Ἀνεὶ δὲ εὐρητηρίων ἀναδημοσιεύονται τὰ περιεχόμενα τῶν τόμων τῆς «Θεολογίας» ἀπὸ τοῦ τόμου Α' (1923) μέχρι καὶ τῶν τευχῶν Α' καὶ Β' τοῦ τόμου ΜΔ' (1973).

Σάββα Ἀγουρίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, *Ἐνώχ, (Εἰσαγωγικά — Κείμενον καὶ Ἀπόδοσις)*, σσ. 513-560.

Προτάσσονται Εἰσαγωγικά εἰς τὰ ὁποῖα ὁ σ. διαπραγματεύεται τὰ θέματα: 1. Ὁνόματα, περιεχόμενον καὶ χρόνος συγγραφῆς, ἡ μορφή τοῦ Ἐνώχ, 2. Γλῶσσα, κείμενον, ἐπίδρασις τοῦ Ἐνώχ ἐπὶ τῆς Κ.Δ., ἐπὶ τῆς λουδαϊκῆς καὶ χριστιανικῆς γραμματείας καθόλου. Ἀκολουθῶς δημοσιεύεται τὸ κείμενον: Τμῆμα Ι, κεφ. 1-36, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὴν εἰσαγωγὴν. Ἡ δημοσίευσις τοῦ κειμένου εἰς τίνα σημεία χωρεῖ παράλληλος πρὸς παραθέσεις ἐκ τοῦ κειμένου τῆς Χρονογραφίας τοῦ Γεώργιου Σὺγκέλλου. Ἀποδίδεται δὲ ὅλον τὸ κείμενον. Ἡ δημοσίευσις τῆς μελέτης συνεχίζεται.

Ἀνδρέου Θεοδώρου, Τακτικοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, *Ἡ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος διδασκαλία Κυρούλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας καὶ Ἐπιφανίου Κύπρου*, σσ. 561-582.

Δημοσίευσις τῆς πρώτης ἐκ δύο διατρίβων περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύ-

ματος, ἡ ὁποία τιτλοφορεῖται: «Ἡ περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος διδασκαλία Κυρίλλου τοῦ Ἀλεξανδρείας». Εἰς τὰ δημοσιευόμενα Προλεγόμενα ἐξηγεῖται ὅτι ἀποσκοπεῖται ἡ παρουσίασις τῆς περὶ ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος διδασκαλίας τοῦ ἱεροῦ Κυρίλλου δι' αὐστηροῦ περιορισμοῦ εἰς τὴν μελέτην τῶν σχετικῶν χωρίων, ἀνεῦ οὐδεμιᾶ παραλλήλου ἐπεκτάσεως εἰς τὴν διαμορφωθείσαν Ὁρθόδοξον ἢ Ῥωμαιοκαθολικὴν πλοῦσαν θεολογικὴν γραμματεῖαν. Διαρθροῦται δὲ ἡ ταξινομήσις τῶν σχετικῶν χωρίων ὡς ἐξῆς: Α. Τινὰ περὶ Ἀγίας Τριάδος. Β. Ἡ ἐκπόρευσις τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἡ δημοσίευσις τῆς μελέτης συνεχίζεται.

Gustav Mensching, *Ἡ εἰς τὸ μέλλον καὶ τὴν ἐξέλιξιν πίστις τῆς ἀνθρωπότητος*, σσ. 637-651.

Ὁμιλία εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν μεταφρασθεῖσα τῆ ἐπιμελείᾳ καὶ τῇ ἐπεξεργασίᾳ τοῦ Ὑφηγητοῦ τῆς Θρησκευολογίας κ. Δημητρίου Σταθοπούλου. Ἐπιχειρεῖται θεώρησις τοῦ θέματος διὰ μέσου τῶν λαϊκῶν καὶ τῶν συγχρόνων παγκοσμίων θρησκευτῶν.

Σπυρίδωνος Δημ. Κοντογιάννη, Βοηθοῦ ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, *Δύο ἀνέκδοτα ἀντιμνησια*, σσ. 652-666.

Περιγράφονται δύο ἀντιμνησια ἐκ τοῦ προσωπικοῦ σκευοφυλακείου τοῦ σεβ. Μητροπολίτου πρ. Καναδᾶ κ. Ἀνατολίου Ἀποστολίδου: 1. καθιερωθὲν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Ἀβραμίου (1775-1787), καὶ 2. καθιερωθὲν ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου πρ. Καναδᾶ κ. Ἀνατολίου τῇ 29.6.1969. Τὴν μελέτην πλαισιώνουν καὶ εἰκόνες τῶν περιγραφομένων ἀντιμνησίων. Παραπεμπτικῶς δημοσιεύονται καὶ βιογραφικὰ καὶ βιβλιογραφικὰ περὶ τοῦ κατόχου τῶν ἀντιμνησίων.

Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, Καθηγητοῦ τῆς Ἱ. Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, *Ἀποδοχὴ τῶν ἄλλων Χριστιανῶν εἰς εὐχαριστιακὴν κοινωσίαν ἐν τῇ Ῥωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ*, σσ. 667-677.

Τὸ θέμα τῆς παροχῆς μυστηρίων ὑπὸ τῆς Ῥωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς μὴ Ῥωμαιοκαθολικοὺς Χριστιανούς, ὅπως ἐμφανίζεται κατὰ τὴν διαρρησάσαν δεκαετίαν, καθ' ἣν ἀπέτελεσεν ἀντικείμενον μελέτης ἀπὸ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν Ῥώμης, Κωνσταντινουπόλεως, Μόσχας καὶ Ἑλλάδος.

Ὁδ. Λαμψίδου, δ. Φ., *«Σύνηθες θαῦμα» καὶ ἐν Ἀτταλείᾳ Παμφυλίας*, σσ. 678-684.

Ἐκδοσις ἐκ τοῦ ὑπ' ἀριθμὸν 268 κώδικος τῆς Ἱ. Μονῆς Διονυσίου τοῦ Ἀγίου Ὄρους καὶ ἐκ τῶν φύλλων 426β-428α κειμένου τοῦ Ἀκακίου Σαβαίτου (12-13 αἰ.), ἀναφερομένου εἰς θαῦμα συνδεόμενον πρὸς εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ πόλει τῆς Ἀτταλείας. Προτάσσεται ἐπισήμανσις καὶ σχολιασμός τῶν θεμάτων: 1. Σύνηθες θαῦμα, 2. Εἰκόνες ἱστορηθεῖσαι ὑπὸ Ἀποστόλου Λουκᾶ, 3. Τὸ ἀφιέρωμα, 4. Χρονολογικὰ καὶ 5. Βαρνάβας Μητροπολίτης Ἀτταλείας.

Edmund Schlink, *Die Bedeutung der Orthodoxen Kirche für die ökumenische Bewegung*, σσ. 685-697.

Ὁ σ. ἐκθέτει τὰς βασικὰς ἀπόψεις αὐτοῦ, τὰς ὁποίας ἀνέπτυξεν εἰς γενομένην ὑπ'

αὐτοῦ διάλεξιν τὴν 2.11.1972 εἰς τὸ Διορθόδοξον Κέντρον ἐν Πεντέλῃ. Διὰ τῶν ἀπόψεών του τούτων παρέχεται, ἐν διαγράμματι ἢ μέχρι τοῦδε ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως συνεργασία μετὰ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως. Ἐπίσης ἐξαίρεται ἡ πολύτιμος προσφορά τῶν ὀρθοδόξων εἰς τὸν οἰκουμενικὸν διάλογον, ἐνῶ ἀντιθέτως παρατηρεῖται ὅτι προσφάτως κατ' αὐτὸν τὸν διάλογον ὑπῆρξεν αἰσθητὴ ἡ ἐπιφυλακτικὴ στάσις τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, ἡ ὅποια ἐρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ σ. ὅτι ὠφέλιμο εἰς γλωσσικὰς δυσκολίας καὶ παρεξηγήσεις.

Β. Ἐγγλεζάκη, Ἀνέκδοτος κατήχησις τοῦ Ὁσίου Νεοφύτου τοῦ Ἐγκλειστοῦ εἰς τὴν ἀγίαν Μεταμόρφωσιν, σσ. 698-701.

Ἐκδοσις ἐκ τοῦ Par. Gr. Suppl. 1317 τῆς κατήχησεως τοῦ Ὁσίου Νεοφύτου (1134-1219), ἀπευθυνομένης πρὸς τὸν ἀδελφόν του Ἰωάννην. Ὁ κώδιξ ἐγράφη ὑπὸ τοῦ ἱερέως Βασιλείου, νοταρίου τῆς Ἐπισκοπῆς Πάφου.

Γερασ. Ζαφείρη, Τὸ κείμενον τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὀμιλίας (Ματθ. ε', 1-ζ', 29) ἐν ταῖς συγγραφαῖς τοῦ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως, σσ. 702-718.

Συνεχίζεται ἡ ἐξέτασις τοῦ θέματος ἀπὸ τοῦ Ματθ. ε', 29 ἐν παραβολῇ πρὸς Ματθ. ιη', 8-9 καὶ Μαρκ. θ', 43-47.

Ἀναστ. Π. Χριστοφιλοπούλου, Τὸ Ἑλληνικὸν Ὄρθόδοξον Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον κατὰ τὰ ἔτη 1970 καὶ 1971, σσ. 727-768.

Βιβλιογραφικὴ ἀναγραφὴ 531 λημμάτων ταξινομημένων ὡς ἐξῆς: Μέρος πρῶτον: Γενικὸν μέρος: 1. Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ ἐπὶ μέρους Ὄρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, 2. Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, 3. Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον καὶ ἠθική, 5. Συλλογαὶ πηγῶν καὶ γενικὰ βοηθήματα, 6. Βοηθητικοὶ ἐπιστημονικοὶ κλάδοι, 9. Ἡ ἔναντι τῆς Πολιτείας στάσις τῆς Ἐκκλησίας, 10. Θέσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ Ῥωμαϊκῷ κράτει, 11. Πηγαὶ ἐκ τῆς Ῥωμαϊκῆς περιόδου, 12. Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας κατὰ τὴν Βυζαντινὴν περίοδον, 13. Ἀνώνυμα κωδικοποιητικὰ ἔργα, 14. Κανόνες τοπικῶν Συνόδων, 15. Κανόνες ἀποφάσεις καὶ πρακτικὰ Οἰκουμενικῶν καὶ Πατριαρχικῶν Συνόδων, 16. Κανόνες πατέρων, 18. Συλλεκτικὰ καὶ ἐρμηνευτικὰ ἔργα καὶ νομολογία, 19. Ἐγγραφα, ἐπιγραφαί, σφραγίδες καὶ φιλολογικαὶ πηγαὶ ἐκ τῆς Βυζαντινῆς περιόδου, 20. Ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ τὴν ξένην κυριαρχίαν κατὰ τὴν μεταβυζαντινὴν περίοδον, 21. Πηγαὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐκ τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας, 22. Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι, 24. Αἱ πηγαὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου κατὰ τὴν σημερινὴν ἰσχύν των, 27. Ἐπιστημονικὴ καὶ αὐθεντικὴ ἐρμηνεία. Οἰκονομία, 28. Ἐκτασις ἐφαρμογῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου. Μέρος δεῦτερον: Ὁργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας, 29. Γενικά, 30. Εἶσδος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Βάπτισμα καὶ χρίσμα, 31. Ἐξόδος ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Παλαιοημερολογίται, 32. Διακρίσεις τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας. Λαϊκοί, 33. Κληρικοί. Ἐννοια, διακρίσεις, ἐξουσία αὐτῶν. Ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα, 34. Κτῆσις καὶ ἀπώλεια τῆς ἰδιότητος τῶν κληρικῶν, 35. Μοναχοί, 36. Σύνοδοι τοπικαί, ἐπαρχιακαί, οἰκουμενικαὶ καὶ πατριαρχικαί, 37. Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας καὶ Διαρκῆς Ἱερὰ Σύνοδος, 38. Πατριαρχεῖα, Ἀρχιεπισκοπαί, Μητροπόλεις καὶ Ἐπισκοπαί. Προϊστάμενοι τούτων, 39. Ναοί, ἐνορίαί, ἐφημέριοι καὶ Ἐκκλησιαστικὰ Συμβούλια, 40. Μοναί, 41. Ἄλλοι Ἐκκλησιαστικοὶ ὄργανισμοί. Μέρος τρίτον: Διοίκησις Ἐκκλησίας: 43. Ἰδιαιτέρα νομικὴ μεταχειρίσις κληρικῶν, 44. Ἰδιαιτέρα νομικὴ μεταχειρίσις μοναχῶν, 45. Γάμος, σύστασις καὶ λύσις, 47. Κήρυγμα καὶ

θρησκευτικῆ ἐκπαίδευσις, 49. Διοικητικὴ ἐξουσία ἐπὶ πραγμάτων. Ἐκκλησιαστικὴ περιουσία. Γενικά, 50. Διαχειρίσις περιουσίας μητροπολιτικῶν ναῶν καὶ μονῶν, 51. Ἔσοδα καὶ ἀσφάλις κληρικῶν. Μέρους τέταρτον: Ἐκκλησιαστικὸν ποινικὸν δίκαιον: 53. Ἐκκλησιαστικαὶ ποιναὶ ἐπιβαλλόμεναι εἰς πάντα τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Τὸ μυστήριον τῆς μετανοίας, 57. Ἐπὶ μέρους ἐκκλησιαστικὰ ἀδικήματα. Μέρους πέμπτον: Ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια καὶ δικονομία, 58. Γενικά. Ἐκκλησιαστικὰ ὄργανα μὴ ἐπιφορτισμένα ἐκκλησιαστικῶς τὴν ἀσκήσιν δικαιοδοσίας, 60. Ἐκκλησιαστικὴ δικονομία. Γενικά, 64. Ἐνδικοὶ μέσα. Παράρτημα, 67. Κρήτη, 68. Ἅγιον Ὅρος, 69. Δωδεκάνησος. Τὴν ἀναγραφὴν κλείει πίναξ συγγραφέων.